

47/26 Şuarâ Suresi

1. “Tâ, Sîn, Mîm” mukattaa harfleridir. Anlamı için bkz. www.fcr.com.tr/kuranaydinligi/hurufumukattaa

2. Sözlükte ibret ve işaret anlamına gelen ‘ayet’ kelimesi, Kur’an-ı Kerim’de “mucize” kelimesinin anlamını da kapsayan geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. İster dilsel olsun ister olmasın ibret ve mesaj veren ve Allah’ın varlığına işaret eden her nesne, her olay ayet olarak değerlendirilmektedir. “Mucize” kelimesinin kök anlamı edilgen olup bir şeyin sonunun gelmesi veya insanın aciz kalması demektir. Yaygın olarak kullanıldığı “if’al” (geçişli) kalıbındaki etken ve meşhur anlamı ise bir şeyin sonunu getirme, aciz bırakma ve engel olma demektir (Zebidî, *Tâc*). İkinci ayette, “kitabın ayetleri”nden, 4. ayette “gökten indirilecek ayet”ten bahsedildiğinde ibret ve mucizeden söz edildiği açıktır. 8. ayette ise tabiat olayları olarak gördüğümüz varlıklar ve olaylar ayet olarak değerlendirilmektedir. Cahiliye edebiyatında da kelime doğal ayetler için kullanılıyordu. Hanif eğilimleri olan cahiliye dönemi şair Lebid’in şu beyti bunun en belirgin ifadesidir: “*Su ve ateş O’nun ayetlerindedir. Onlarda cahil olmayanlar için alınacak dersler vardır.*” İlahî kitabın içeriği de bu bağlamda sözel ayettir (Izutsu, age. s. 205-208). Fakat kısmî kavramlaşma nedeniyle kelime her geçtiği yerde bu kavramsal anlamda, yani kitabın dil bilgisel tümceleri anlamında değerlendirilmektedir. Oysa bu surede ayet kelimesi, tekil olarak 9, çoğul olarak 2 olmak üzere toplam 11 yerde geçmektedir ve hepsi de ibret veya mucize anlamında kullanılmaktadır (2, 4, 8, 15, 67, 103, 121, 139, 158, 174 ve 190. ayetler). Sadece, 128. ayette işaret ya da anıt anlamında geçmektedir. Bu surede kıssalar da ayet/mucize olarak sunulmaktadır. İlk defa 8 ve 9. ayette geçen ve sure boyunca tekrarlanan cümlelerin yapısı, hem geçmiş hem de mevcut toplumların tavrına getirilen bir eleştiridir: “Şüphesiz bunda bir ayet (mucize) var, ama çokları iman etmezler. Bil ki Rabbin hem güçlü hem de merhametlidir.” Bizce 2-9. ayetler, surenin ana fikrini belirlemekte ve şöyle bir mesaj vermektedir: “Kitabın verdiği bilgiye dayalı hikmet, ibret ve mucizeleri (ayetleri) anlamaya çalışmak yerine, olağanüstü (gaybî) olay veya mucize (ayet) bekleyenlere gökten bir ayet (mucize) indiririz de ebediyen boyun bükme zorunda kalırlar. Yalanlayıp da helaki hak edenlere mucize indirecek gücümüz var ama merhametimiz gereği mucize indirmiyoruz! Eğer müminler saldırıya maruz kalırsa onları da koruruz!”

3. “Takvâ” kelimesi, korunmak, sakınmak, korkmak, çekinmek, sorumluluk bilinciyle hareket etmek ve duyarlı davranmak anlamlarına gelmektedir (Zebidî, *Tâc*; Ragıp, *Müfredat*; Esed, *Kur’an Mesajı*). Burada hem korkma hem sakınma anlamını içerdiği için çekinmek kelimesi tercih edilmiştir.

4. Cümlenin yapısı “Peygamberliği Harun’a ver!” şeklinde çevirmeye de uygun; ancak başka surelerde bu istek vezir ve yardımcı olarak görevlendirilmesi şeklinde açıklandığı için böyle bir çeviri tercih edilmiştir. Cümlenin orijinal anlamına da uygundur (Bkz. 20/Tâhâ 29-31).

5. Hz. Musa Medyen’e gitmeden önce kavgaya karışarak bir adamın ölümüne sebep olmasını hatırlamaktadır. 19-20. ayetlerde Firavun Hz. Musa’ya, bunu hatırlatınca gerekli cevabı vermektedir (Ayrıca bkz. 20/Tâhâ 40, 8/Kasas 19-33).

6. Dalalet kelimesi genelde yoldan sapmak, şaşırarak ve kaybolmak anlamlarına gelmektedir. Ancak bunun dışında unutmak, yanılmak ve hata ile yanlış yapmak anlamına da gelmektedir (20/Tâhâ 52; 93/Duha 7; 2/Bakara 282). Bu ayette kullanıldığı anlam konusunda iki farklı yorum mevcuttur. 1. Hataen öldürmek, 2. Nübüvvetten önce dalalette iken adam öldürme anlamlarında kullanılmaktadır (Maverdî, *en-Nüket*; 28/Kasas 15; Zebîdî, *Tâc*). Biz birinci anlamı tercih ettik. Eğer ikinci anlam tercih edilecekse bu, küfre ve şirke sapmak gibi kavramsal anlamda değil, Mekke'deki Haniflerin durumu gibi vahyin yokluğu nedeniyle yolu kaybetmiş olmak anlamında olabilir (Sarmış, "Bazı Ayetlerin Çevirisi ve Yorumlanması Üzerine", *Eskiyeşi*, sayı 26, Bahar 2013, s. 201-239, sayı 28, Bahar 2014, s. 177-222). Nitekim Zeyd bin Amr gibi bazı haniflerin; "Allahım! Kullarının sana nasıl ibadet etmelerini istediğini bilmiyorum. Eğer doğru ibadet şeklini bilseydim, sana öyle ibadet ederdim" dediği belirtilir (İbn İshak, 171, İbn Hişam, 1/240, Zehebî, *Tarihu'l-İslam*, 2/48'den naklen Celaleddin Vatandaş, *Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti*, 1/58).

7. Sen İsrailoğullarını köleleştirmeseydin ve çocuklarını öldürme kararı almasaydın, ben nehre bırakılmayacak, senin eline düşmeyecek ve senin bakımına muhtaç olmayacaktım, demek istiyor.

8. Firavun'un sorusu, anlama isteğinden ziyade bir inkâr sorusuydu. Çünkü "Âlemlerin Rabbi" deyimi, yeryüzünde ilahlık taslayan Firavun'un otoritesini yok saymak anlamına geliyordu. Zira 29. ayet dâhil, paragrafa damgasını vuran bu deyim; âlemlere hükümler olmak, yönetmek, terbiye etmek, bakımını üstlenmek ve rızıklandırmak anlamlarına gelmektedir (Mevdudî, *Kur'an'a Göre Dört Terim*, İst. 1998, s. 35-42). 18. ayette de büyütüp beslemek anlamında fiil olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu deyim, Allah'ın yaratıcılığını kabul eden fakat O'nun ilahlığını gökyüzüne hasreden, yeryüzünün ilahlığını Firavunlara bırakan şirk dinine aykırı düşüyordu. Kaldı ki Firavun, işi kendisinden başka ilah tanımayacak bir noktaya vardırırmış, zorbalığını sarsacak hiçbir eleştiriye tahammülü kalmamıştı (Bkz. 29. ayet).

9. Ayette, asma (idam) tehdidini ifade eden salb kelimesi, İslam fıkhında asilere verilecek cezayı ifade için kullanılmıştır. Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği iddiasından hareketle Hıristiyanların kendilerine sembol kabul ettikleri "haç" (+) işaretine İslamî edebiyatta "sâlip", Haçlılara ise "Ehl-i sâlip" denmiştir. Burada kastedilen ceza, insanı gırtlğından asarak öldürme cezasından ziyade, elleri ve ayakları haça çivileyip aç susuz bırakarak ölüme terk etme işkencesi olduğu akla gelmektedir (Bkz. 7/A'raf 124). Fakat büyücüler hakikati kabul edince bu ağır tehditler karşısında eğilmeyerek fedakârlık ve kahramanlığın en güzel örneğini vermektedirler.

10. İbadet ve kulluk, sadece Allah'a yapılması gerekirken, Hz. İbrahim'in kavmi putlara kulluk ediyorlardı. Hz. İbrahim'in Allah hakkında anlattıklarına bakılırsa (75-82 ve 92-102. ayetler) kavminin Allah'ı inkâr etmediği, Mekkeli müşrikler gibi putları Allah ile kendi aralarında aracı, yardımcı ve şefaathçi kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak, o kavmin söz konusu ibadet veya kulluğu doğrudan Allah'a karşı yapmak yerine aracı ilahlar karşısında icra ettiklerini ve bunu da dolaylı yoldan Allah'a ibadet ettiklerini düşünerek yaptıklarını anlayabiliriz. Ancak o toplumun da bütün şirk toplumları gibi putları ve ibadetleri çok çeşitliydi. Nemrut vb. canlı putların yanı sıra atalar kültü ve gök cisimleri gibi cansız putlar karşısında yaptıkları ibadetler farklılık arz edebiliyordu. Paragraf incelendiğinde onların putperestliğinin Mekkelilere örnek verildiği görülebilir.

11. “Sonrakiler arasında” ifadesinin oluşturduğu ipucu nedeniyle “Lisane sıdkın” deyimini iyilikle anılmak şeklinde çevrilmiştir (Maverdî, *en-Nüket*). Kastedilen, doğruluk, dürüstlük ve iyilik örneği olmaktır. 19/Meryem 50. ayette geçen aynı deyim “aliyyen” vurgusu eklendiği için “Doğruluğun ve dürüstlüğün dillere destan örneği” diye çevrilmesi uygun görülmüştür.

12. Bu duanın açıklaması için bkz. 19/Meryem 47, 48.

13. Putların Allah’a denk tutulması ifadesi, putperestlerin Allah’ı inkâr etmediklerini, aksine Allah’a inanmakla birlikte Allah’ın güç ve yetkisinin bir kısmını o tanrılara isnat ettiklerini fakat bunu da şirk koştuklarının farkına varmadan yaptıklarını ele vermektedir.

14. Recm, taşlamak, kovmak, sövmek ve lânetlemek anlamlarına gelmektedir. Eğer taşlamak anlamında değerlendirilirse recmin eski devirlerde zalim toplumların bir ceza şekli olduğu anlaşılabilir. Fakat taşlamak, aşağılayarak kovmayı ve sürmeyi ifade eden bir deyim de olabilir.

15. “Meşhun” kelimesini, geminin kapasitesinin üzerinde bir yük taşıdığı anlamında değerlendirenler olmuştur (İbn Atiye, *el-Muharrer*). Çünkü gemi, çivilerle birbirine tutturulmuş tahtalardan ibaret basit bir tekneydi (54/Kamer 13). Bu yönüyle Hz. Nuh’un kurtarılışı büyük bir ayettir.

16. “İttiga” ile ilgili cümle, hiç mi sorumluluk taşıyorsunuz ya da kaygı duymuyor musunuz, şeklinde de çevrilebilir.

17. Kastedilen yağmur taş yağmuru idi (11/Hûd 82; 15/Hicr 74; 51/Zâriyât 33).

18. “Behase” fiili, eksik vermek anlamına paralel olarak fiyatı düşürmek için malı kötülemek anlamına da gelmektedir. Bu durumda ayete; “İnsanların mallarını kötüleyerek fiyatını düşürmeye çalışmayın.” şeklinde anlam verilebilir (Hamdi Yazır, *Hak Dini*). Yeryüzünde bozgunculuk yapıp sistemi altüst etmeme uyarısı, ekonomik bağlamda geçtiği için, piyasada vurgunculuk yaparak ekonomik düzeni bozmak, stokçuluk, karaborsa, hırsızlık, gasp vs. türünden bütün azgınlıklar buna dâhildir.

19. Medyen’e gelen azap, büyük bir sarsıntı ve gürültü koparan ve yaşayanların anında donakalmalarına sebep olan depremdi (bkz. 7/ A’raf 91; 11/Hûd 94, 95).

20. Çoğunluk, “Emin Ruh”un Cebrail olduğu kanaatindedir. Bu görüş, ayetin devamındaki ifadelerle ve 2/Bakara 97, 98. ayetlerin açık ifadelerine de uygun gözükmemektedir. Ancak, 193. ayetteki “ruh” kelimesini özne olarak değerlendirenler olduğu gibi nesne olarak değerlendirenler de vardır (Zemahşerî, *Keşşaf*; Taberî, *Camîu’l-Beyan*). Bundan dolayı “emin ruh”un bizzat vahyin kendisi veya vahyin kalpte meydana getirdiği manevi bir haslet olduğu yönünde görüşler serdedilmiştir. Fakat bu görüş zayıf bulunmuştur (İbn Atiye, *el-Muharrer*) Çünkü vahyi getiren ruhtan söz ediliyorsa vahiyden ayrı bir ruhtan söz edildiği açıktır. Ancak zayıf kabul edilen görüşün dayandırıldığı deliller yabana atılacak türden değildir. Çünkü bu görüşe delil kabul edilebilecek ayetler de mevcuttur (16/Nahl 2; 40/Gâfir 15; 58/Mücadele 22; 42/Şûra 52; Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*). Gerek bu ayetlerde gerekse 2/Bakara 97, 98. ayetlerde vahyi indiren tek bir melekten değil de meleklerden söz edilmesi önemlidir. Ayrıca Kur’an Cibril ismini, sadece vahyi Hz. Muhammed’e (as) getirdiği için kitap

ehlinin düşmanlık etmesi bağlamında dile getirse de 196 ve 197. ayelerde öncekilerin bilgisine yapılan gönderme, Cebrail'e yönelik bir açıklama gibi görünmektedir. Ancak her iki durumda da sonuç değişmediği için (Mevdudî, *Tefhim*) bu tartışma sadece vahiy, ruh ve melek kavramlarının niteliğine ışık tutması bakımından önemlidir.

21. Kur'an'ın Arapça anlaşılır bir dille indirilerek suçluların aklına sokulduğu, anlamalarının sağlandığı dile getirilmektedir. Böylece onların bilerek inkâr ettiği ortaya konmaktadır.

22. Bazı raviler bu ayetin ilk dönemdeki uyarı emriyle ilişkili olduğunu düşünerek Ebu Leheb olayıyla ve Mesed suresinin inişiyle bağlantı kurmuşlardır ki bu ciddi bir yanılıdır. 28/Kasas 56. ayetin iniş sebebi konusunda Ebu Talib'in ölümünden söz edildiğine göre müşrik önderlerin baskı ve şiddet politikası nedeniyle Hz. Peygamber ve müminlerle ilişkiler koparılmış ve ambargo uygulanmaktadır. Bundan dolayı Hz. Peygamber'in ilişkileri, neredeyse akrabalarıyla sınırlanmıştır. Dolayısıyla akrabalarını uyarması daha da öncelik kazanmış olabilir.

23. 210. ayete bakılırsa müşriklerin, "Kur'an'ı şeytanlar indiriyor" ithamına cevap verildiği anlaşılacaktır. Bu ayetten itibaren müşriklerin dinlerini şeytanlardan öğrendiği dile getirilmektedir.

24. Şairler Mekke'nin gündemini oluşturan söz ustalarıydı. Hz. Peygamber'e de (s) şair diyorlardı. Burada Allah Hz. Peygamber'in şair olmadığını söylerken, azgınlığın sözcüsü olan şairlere şeytanların uyduğunu dile getirmektedir ki müşrikleri yönlendiren şeytanların da şairler kadar şaşkın olduğuna dikkat çekilmektedir (36/Yasin 69).

25. Şairlerin her vadide şaşkın dolaşması şeklindeki ifade, her sahada gelişi güzel ve tutarsız sözler sarfetmek anlamında mecazdır (Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*). Devamındaki ifade de onların palavracı olduklarını kastetmiş olmalıdır.